

„Egy helyes hang unalmasan – ez a halálos vétek”

Fischer Ádám az alternatív Wagnerről, improvizációról, „ifjúsági zenekarokról”

Mindig jobban és jobban akarja előadni a darabokat, s örül annak, hogy ma már sokkal individuálisabban mer zenélni. Élvezi, hogy még mindig tanulhat új műveket, júliusban például először fogja vezényelni Puccini Gianni Schicchi-jét a milánói Scalában, amelyet Woody Allen állít színpadra. Fischer Ádámra idén más nővumok is várnak, hiszen a Berliini Filharmonikusokkal nemcsak vezényelni, hanem zongorázni is fog, s ősszel kötet jelenik meg róla, Zenekar az egész világ címmel, amely Oplátka András alkotása. Az idei, június 13. és 23. között színre kerülő, Budapesti Wagner-napok szintén tartogatnak újdonságot, hiszen ahogy a dirigens fogalmaz, egy egész élet sem elég hosszú ahhoz, hogy az ember megismerje a Ringet.

■ *Egy korábbi interjúban említette, hogy ötévente más-képp gondolkozik egy-egy darabról. Mennyit változott az eddigi évek során a budapesti Tetralógia?*

– Apróságokat látok másként, de ezek jelentős átalakítások, hiszen a jelenetekben azon múlik minden, hogy mire helyezem a hangsúlyt. A Ring olyan történet, amelyben mindenkinek és senkinek sincs igaza. Régebben például idegesített a férjét állandóan nevelő Fricka, de most már sokkal jobban megértem. A csapodár Wotannal nem tud mit kezdeni, ezért ítéli el folytonosan a házasságtörést, s ezáltal válik kissé komikussá, akárcsak a Don Giovanni Elvirája. Ezeket az apró momentumokat most veszem csak észre. Vagy azt, hogy mennyire megrázó és átütő erejű a megcsalt Brünnhilde dühe, amikor Gunther mentegegetni kezdi Gutrunét. Ezeket a pillanatokot ma már sokkal jobban átélem, s ezért a tempóval is felhívom rájuk a figyelmet, hogy hangsúlyosabbakká váljanak.

■ *Arról is beszélt, hogy szeretné Wagner intimebb oldalát megmutatni...*

– Ilyen pillanatok akadnak az ötvenes években készült felvételeken is. Az a lényeg inkább, hogy a Müpa adta lehetőségekkel, ezen a helyszínen a darabokat másképp is bemutatathatjuk. Ugyanis minden hangversenyterem olyan, akár egy szép ruha, amelynél ki kell tapasztalni, hogyan tudunk benne mozogni, milyen gesztusokat gátol, s mi az, ami jól mutat benne. A Müpa rendkívül alkalmas az intim és finom pszichologizálásra. Akadnak olyan helyszínek, ahol Wagner monumentális oldalát akarják megmutatni, nekünk azonban nem ez a célunk. Más produkciók születnek itt, mint a Metropolitanben vagy a bécsi Staatsoperben. Budapesten egy alternatív Wagner-sorozat látható-hallható.

■ *Bár a mintaadó Bayreuth volt, az ottani előadásokhoz sem hasonlít.*

– Így igaz, a Festspielhausban minden teljesen más. Bayreuth problémája az, hogy ott csak a végeredmény fantasztikus, amit a közönség hall. Az valóban olyan, mint amit egykor Wagner elképzelt. Az előadók feladatát azonban megnehezíti, hogy az egymás közötti akusztika nagyon rossz, az énekes nem hallja a zenekart, a tubás nem hallja a nagybőgőst, mindenki messze van egymástól. Olyan ez a karmester számára is, mintha versenyautót vezetne zuhogó esőben, és szinte nem látna semmit. A jármű ugyanolyan gyorsan száguld, vakon vezetem, s Niki Laudává kell válnom, hogy ki tudjam használni a sebességét. Bayreuthban mindent hetekig kell begyakorolni, közben pedig ott is ugyanolyan spontánnak kellene hatnia, mintha ott és akkor születne meg az előadás. Hetekig próbáljuk a rögtönzéseket... A Müpában szerencsére nincs ilyen probléma, ott akár előadás közben is lehet változtatni.

■ *Sőt, olyan az akusztika, hogy minden hangszer hangját külön is hallani.*

– A Bartók Béla Hangversenyteremben nem lehet elbújni, alibizni. Tényleg e téren sokkal veszélyesebb helyszín a Müpa. De azt is elég veszélyesnek tartom, hogyha a hangok pontos lejátszása a végcél. Inkább menjen félre egy-két hang, viszont az legyen spontán. Egy hamis hang bocsánatos bűn, ha van mögötte mondandó, viszont egy helyes hang unalmasan játszva, az a halálos vétek! A Rádiózenekarnak is mindig elmondom, nagyon fontos, hogy ne vesszünk el a részletekben, és most már kezdik megtanulni a zenészek. Nem szabad leragadni csak a hangok pontos előadásánál. Persze, mivel rádiózenekarról van szó, eleinte kicsit tartottak a spontanei-

FOTÓ: CSIBA SZILVIA

tástól, hiszen a felvételek világa más, mint az operaké. Velem kezdtek el zenedrámákat játszani, ami a számukra is új kihívást jelentett, s ezt az univerzumot együtt fedeztük fel.

■ Ennyi év közös munka után gondolom, minden rezdülését értik.

– Mostanában kezdek rájönni, mekkora előny, hogy ezeknél a daraboknál nem dolgoznak más karmesterrel. Sokkal individuálisabban tudom így irányítani a műveket. Azáltal, hogy egyre jobban megismerjük egymást, s nekik nem kell reagálniuk más dirigens elképzeléseire, még jobbá válnak a produkciók. Igazán szerencsés vagyok, mert akad még egy zenekar, ahol ez megadatik nekem: a Dán Kamarazenekar csak velem játssza Mozart és Beethoven szimfóniáit, ezáltal sokkal személyesebbé válnak azok a ciklusok is. Visszatérve a Wagner-napokra, számomra az, hogy egy együttes lejátszsa a hangokat, az az előfeltétel. Amitől érdekessé válik egy produkció, az az egyedi megoldások kombinációja, az, ahogyan reagálnak az előadók egymásra, ahogy kifejezik az adott pillanatot. Ehhez szükség van bizonyos fokú improvizációra. Tizenöt órányi zenében – ennyi összesen a Ring – nem lehet mindent lefektetni előre.

■ Megint más lesz most, hogy Stradivari is szól benne...

– A Prima Primissima díjamból születik egy alapítvány, csak sajnos lassabban a kellenél... Oláh Vilmosnak köszönhetően – munkája elismeréseként –, a Guarneri Society Switzerland felajánlotta a Budapesti Wagner-napokra egy több mint 300 éves, Antonio Stradivari által készített mesterhegedűt. Úgy vélem, Oláh Vilmos által a legmértöbb kezekben szólal majd meg.

■ Arról is nyilatkozott, hogy élete nagy ajándéka a Budapesti Wagner-napok, de csak addig akarja csinálni, amíg művészi kihívást talál benne...

– Az élet nem elég hosszú ahhoz, hogy az ember minden oldalról megismerje a Ringet. Mostanában azt veszem észre, hogy azokat a zeneszerzőket, akik eddigi pályám során végigkísértek, új és új oldalukról ismerem meg. Nagy élményem volt két hónapja a Bécsi Filharmonikusokkal előadni az egyik kedvenc Haydn-szimfóniát a Carnegie Hallban, velük ugyanis ezt még nem dirigálhattam. Most már sajnos eljutottam abba a korbá, hogy minden együttes ifjúsági zenekarrá válik... A bécsiek is nagyon lelkesek voltak, jól fogadták az ötletimet, s remekül megvalósították a gyakorlatban. A koncert nagy sikert aratott, s azt kérték tőlem, hogy a következő évben csináljunk együtt Haydn-sorozatot. Ezt nagy kihívásnak érzem, mert más lesz, mint amit régen dirigáltam. Egyébként nemcsak velük, hanem a Berliini Filharmonikusokkal és a Chicagóiakkal is vezényelem ezeket a műveket, ők is felkérték rá. Biztos, hogy mindenkiel más és más lesz a végeredmény. Olyan ez, mintha táncosként különböző partnereim lennének, s éppen az a nehézség és a megoldandó feladat, hogy ugyanazt különféleképp, de ugyanolyan jól adjuk elő. Nagyon az ellen a művészi hozzáállás ellen vagyok, hogy egy darabnak csak egyetlen ideális előadása létezik. Haydnnak szintén ezer arca van, és ugyanez igaz Wagnerre is.

■ Melyik a legkedvesebb Wagner-darabja?

– Olyan, mintha egy szülőltől azt kérdeznék, melyik a kedvenc gyereke... Mindegyik darab más és más kihívásokat nyújt. Az azonban egyértelmű, hogy a legösszetettebb és leggazdagabb alkotás a Ring, a Tetralógiát

ugyanis én egyetlen műnek tartom. Ezért nem is szeretem csak egy-egy darabját dirigálni.

■ *Nem unalmas ugyanazt kétszázadszor vezényelni?*

– Nehéz, de lehetőséget is ad. Biztonságot nyújt, hogy pontosan, hat ütemmel előre tudom, milyen gondok akadhatnak, tisztában vagyok azzal, mikor fárad el az énekes, ha egy adott ponton gyorsítok. Éppen azt élvezem, hogy jobban tudom vezetni az előadást. Hogy melyek individuálisabban zenélni. Már a pianók is másképp tetszenek, s máshová kerültek a hangsúlyok. A technikai kihívásokat jól ismerem, s képes vagyok rajtuk alakítani.

■ *Említette a kort. Idén ősszel a hetvenedik születésnapját ünnepli. Összegez?*

– Egyáltalán nem. Nem szeretem ugyanis a régi felvételeimet, mert ugyanazokat a darabokat ma már másképpen akarom csinálni. Még jobban. S mindig újat szeretnék. De akad is sok nővem, hiszen például a Wagner- napokat követően a milánói Scalában folytatom, ahol Puccini Gianni Schicchi-jét dirigálom, először. A rendező pedig nem más, mint Woody Allen. De ugyanolyan érdekes az est másik darabja, Salieri Prima la musica e poi le parole című egyfelvonásosa. Ez a darab az én javaslatom alapján került a programba, s még Cecilia Bartolitol tanultam meg, milyen jó zeneszerző volt a Bécsben élő, olasz komponista. Ráadásul ez a

műve jobban is illik a programba, mint Mozart Színigazgatója. Ez természetesen bemutató, de érdekes módon azért akadnak olyan ismert kompozíciók is, amelyeket korábban nem dirigáltam. A Skót szimfóniát például a következő szezonban fogom először vezényelni. Emellett az évad temérdek izgalmas feladatot tartogat, hiszen a Berliini Filharmonikusokat nem csak vezényelem, hanem Mozart 505-ös hangversenyáriájában én leszek a pianista is. Vár egy érdekes Kékszakkallú Düsseldorfban, Láng Dorottyával és Sebestyén Miklóssal. A Ringet Bécsben is vezényelhetem, s a császárvárosban várnak rám Fideliók és Don Giovannik. Ebből a Mozart-operából premierem is lesz Hamburgban, ami azért érdekes, mert már sok évtizede abban a városban élek, de ez lesz ott az első bemutatóm. A milánói Scalában a Giocondát is vezényelem, s lesz egy Tannhäuser-előadásom is, ami azért különleges, mert a párizsi változatot mutatjuk be. Először dolgozom a London Symphony-val, a Felvilágosodás Korának Zenekarával pedig a Trisztán második felvonását adjuk elő, régi hangszereken. Ez az előadás is ablakot jelent számomra Wagnerre, s azt hiszem, azután a produkció után ugyancsak másképp vezényelem majd a műveit... Ha én nem is, más azonban összefoglalja ezt a hetven esztendőt. Szeptemberben jelenik meg Oplatka András rólam írt könyve német nyelven, és később a kötetnek a magyar fordítása is kapható lesz. Találó és rám jellemző a címe: Zenekar az egész világ.

R. Zs.

Minél több fiatal magyar tehetséget szeretnénk megmutatni

Interjú Bátor Tamással, a Müpa koprodukciós programigazgatójával a Budapesti Wagner-napok szereposztásának műhelytitkairól

A siker, hogy egy évtized múltán a Budapesti Wagner-napokat a külföldi sajtó a Bayreuthi Ünnepi Játékok konkurenciájaként említi, nem csak a közönség számára látható fellépők, hanem a színpalak mögött évek óta nap mint nap láthatatlanul dolgozó profi stáb érdeme is. A kiváló produkciók egyik záloga a jól kiválasztott szereplőgárda, vagyis a casting, amely a filmszakmában egyértelműen elismert és megbecsült feladat. A Wagner-napok szereposztásáért – a művészeti vezető Fischer Ádám mellett – Bátor Tamás koprodukciós programigazgató felelős, akivel a Wagner-napokért végzett háttérmunkájáról beszélgettünk.

■ *Ön 2012-től vesz részt a Wagner-napok szervezésében, ahol a Müpa koprodukciós programigazgatójaként kulcsfontosságú feladatot lát el a színpalak mögött. Többek között a szereposztás, vagyis a casting kialakítását és egyeztetését. Milyen szempontok érvényesülnek egy-egy évad szereposztásának megtervezésekor?*

– Már a Magyar Állami Operaházban, Fischer Ádám mellett tanácsadóként is az egyik legfontosabb feladatom volt a megfelelő énekesek kiválasztása az adott szerepre. Valamilyen módon ebbe a feladatkörbe már akkor bedolgoztam magam. Ami a Wagner-napok castingját illeti, ott az egyik legfontosabb szempontunk,